

ARANY ÉS SELYEMHIMZÉSŰ PÁRNAHAJ.

Rosznáky Jenőné tulajdona.

HÁROM KIÁLLÍTÁS.

I. A hontvármegyei történelmi kiállítás.

Az az országos mozgalom, mely a vidéki múzeumok és könyvtárak felállítása iránt ez évben megindult, felbuzdította Hontvármegye lelkes közönségét is, hogy kivége részét nemcsak az érdeklődésből, hanem a hazafias alkotások terén is. Aki Hontvármegye múltját ismeri, tudni fogja, miszerint nemcsak történeti eseményekben gazdag az, hanem emlékekben is, melyeknek gondos összegyűjtése a legszebb feladatok közé tartozik. Ott, hol a *drégelyi* hős emlékezetét hazafias kegyeletből őrzik; hol történeti szerepet játszott családaink közül a Palásthyak, Pongráczok, Ivánkák, Majthényiek, Plachyak, Lukák, Nyáryak, Koháryak, Balassák, Paczolayak, Podhorszkyak, Semberyek, Rajnerek ivadékai őseik iránt tanusított pietással nagybecsű történeti anyagot gondoznak még ma is, igen hálás anyag kínálkozik a múlt emlékeiből alkotandó múzeum és kulturális gócponttá fejleszthető vidéki közkönyvtár megalapítására.

Méltó elismeréssel tartozunk tehát a vármegye lelkes fiának: *Pongrácz Elemérnek*, aki rövid néhány hét alatt egybegyűjtötte a vármegye területén levő történeti emlékek egy részét s azokból figyelmet érdemlő kiállítást rendezett. Aki ismeri a vidéki viszonyokat, egyuttal nemcsak tudni, de méltányolni is fogja a nehézségeket, melyekkel nálunk az ily, bár kisebb keretű kiállítások szervezése és rendezése jár. Nemcsak lelkesedés, de anyagi eszközök hiányában, igazán férfi munkát végez az, kinek törekvését e téren siker koronázza. Pedig anélkül soha nem fogjuk megismerni alaposan, részleteiben hazánk történeti és iparművészeti emlékeit, ha vidékenként legalább a megyei székhelyeken kiállításokat nem rendezünk, mert sokkal több az még most is, amiről tudomásunk nincsen, mint azon anyag, melyet eddigi kiállításainkról ismerünk.

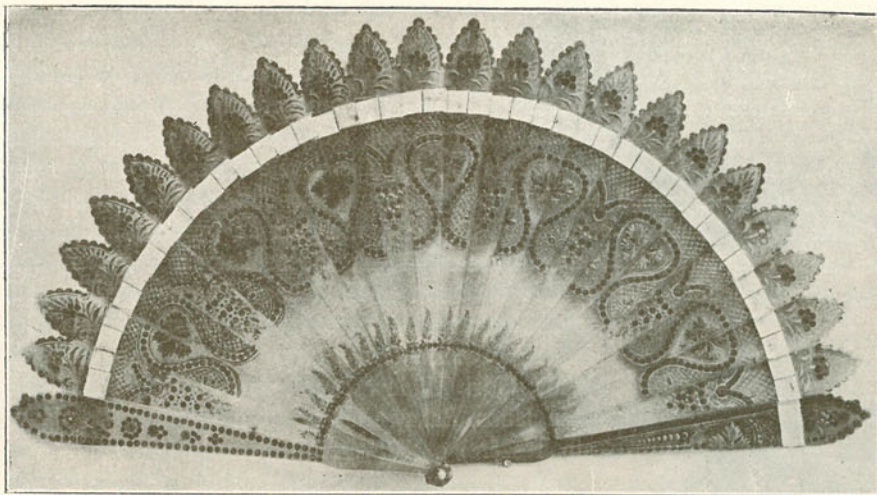
De a mi vidéki kiállításainknak nemcsak az a célja, hogy a múltak emlékeit felkutassuk, s azokon mint kuriózumokon régi dicsőségünk világánál el-el révedezzünk. A jó arkeológusnak két szeme van: az egyikkel a múltba tekint vissza, a másikkal pedig

a jövő emelésére célzó mozzanatokot iparkodik fölfedezni, s azok kifejlesztésére felhasználja a hajdankor emlékeit, nemesíti a nép etnográfiai jellemző tehetségét és a durva munkákhoz szokott kéz munkáját *iparművészetté* finomítja.

Ezekkel a gondolatokkal járta be és nézte végig ezeknek a soroknak írója a hontvármegyei történelmi kiállítást, mely *Ipolyságon*, a megyeház három termében, f. évi augusztus 13-ikától 27-ikéig volt közszemlére egybeállítva.

Ámbár folyóiratunk keretébe szorosan véve nem tartozik a kiállításnak, mint túlnyomón történetinek, részletes ismertetése: mégis szabadságot veszek magamnak, habár csak futólagosan is, vázolni az egész kiállítás anyagát, jellemezni iránya mellett azokat a mozzanatokot, melyek iparművészeti szempontokból figyelmet érdemelnek.

Az első teremben a vármegye régi családainak, szerepet játszott szülőiteinek arcképeit láttuk kifüggesztve. Kosztüm-tanulmányi szempontból érdekesek voltak a *Palásthyak* olajfestett képei, melyeket *Bartakovics Ágost* állított ki a család ősi kastélyából.

SZARU-LEGYEZŐ ARANYOZÁSSAL.

Sembery Imréné tulajdona.

A második teremben a hontmegyei családok régibb és újabb keletű címerein kívül Csábrág, Drégely, Bozók, Visegrád várainak, Nagymaros, Korpona és Selmechánya városoknak régi képei mellett, egyes történelmi okmányok, királyi privilégialis levelek, családokra vonatkozó diplomák voltak láthatók.

Ennek a teremnek legérdekesebb tárgycsoportját *Selmechánya* sz. kir. bányaváros külön szekrényben bemutatott emlékei képezték. Ott láttuk az aranyozott ezüst bányászkalapácsokat és éket 1538-ból; a bányajog ékes kiállítású kódexét, a város számadásait 1547, 1576, és 1584. évekből, a bányaváros privilégiumait II. Ulászlótól (1513-ból), III. Ferdinánd és V. Ferdinándtól. Ott volt a központi kiállításokból már ismert remek kötésű városi jogkönyv, zománcos címerrel és ezüst sarkokkal ékítve; régi céh-pecsétnyomók, a háborús idők emlékeiül pedig nyilak, fegyverek, gyújtó-szurok buzogányok és gyűrűk, kőhajító-gép stb. Megemlítem még a városnak múlt századbéli lovas-zászlait és egy igen csinos faragású faládáját, mely utóbbi a város címerével ékítve TOB SCHN IN SEIN AMBT GEMACHT és BARTHOLOMEVS SCHWARTZ BIN ICN(ich) GENAND MEIN LEBEN STET IN GOTTES HANDT 1675. feliratokkal díszítve a jobb nemű alkotások közé tartozik.

A kiállítás zöme a harmadik (a megye gyűlési) teremben volt felhalmozva. Két nagy és két kisebb üvegszekrényen kívül hat hosszú asztalon üvegezett tárlókban láttuk az értékesebb és kényesebb tárgyakat, míg a többi szabadon a falakon és asztalokon elhelyezve elég gazdag összképet nyújtott.

A vármegye történetét, visszanyúlva az őskori-leletekig, képviselve láttuk főbb mozzanataiban. Kőből, csontból és bronzból készült háztartási eszközök, agyagedények, bronz-kardok *Sembery Imre és neje* gyűjteményéből; középkori nyílcsúcsok, Korpona város vallató és kinzó eszközei, hóhérpallosai; a Drégelyi vár környékéről származó gránátok, ágyúgolyók, sarkantyúk, kardok, pisztolyok, török handsárok és díszkardok a vármegyei élet megannyi változatos emlékei ügyesen csoportosítva, a látogatókban a történeti események felidézésére gazdag anyagul kínálkoztak.

Még dúsabb sorozatokat láttunk a vármegyére vonatkozó régi oklevelekből egybeállítva. Az árpádházi királyoktól kezdve egész a legújabb időkig nemcsak helyi, de általánosan érdekű pergamenek és papiros okmányok beszéltek el a fontosabb történeti tényeket. Így pl. IV. Béla király legrégebbi fenmaradt levele Korponához 1238-ból és ugyanannak privilégiuma a város részére 1244-ből; Bakabánya privilégiális levele Róbert Károlytól 1321-ből és Korpona számára 1368-ból; Pál bozói prépost kiközösítése 1414-ből; Zsigmond király levele 1435-ből, melyben megerősíti Korpona szabadalmait; II. Lajos király levele a bakabányaiakhoz 1523-ból, Korpona város erődítésének költségvetése 1564. és 1565 évekből; I. Mátyás privilégiális levele Korpona részére 1467-ből és Beatrix királyné sajátkezű aláírással bíró levele a korpona-bozói perben 1495-ből; műtörténeti szempontból érdekes azon térítvény, melyben az 1526-iki hadjárat költségeinek fedezésére lefoglalt templomi szerelvények elősoroltatnak. Figyelemre méltók Bocskay István, Bethlen Gábor, Thököly Imre és II. Rákóczi Ferenc fejedelmek levelei,

továbbá a nemesi címeres levelek egész sorozata (Somogyi Albert, Beczök Péter, Sturm Dániel, Mary alias Lengyel János, Odri Miklós, Tapolcsányi Miklós, Soós Péter, Fábrián János, Bakay Mátyás, Roth Herman, Bogdány János stb. részére) a XVI–XVIII. századokból.

Az iparművészeti szempontokból érdekes tárgyak közé sorozhatjuk a *Totovics Kálmán* által bemutatott családi emlékeknek egy részét, melyek külön szekrényben voltak közszemlére kiteve. A régi női ékszerek és ruhákon kívül két igen csinos festett legyező, aranycsipkék érdemelnek említést. Ugyanő állított ki egy tele szekrény régi bécsi porcellánt és díszített cseh-üveg edényeket.

A különböző céhedények és ón-kondérok mellett, melyek kisebb iparművészeti érdekléssel bírtak, egy igen szép kék mázas cserépkorsó 1704-ből emelendő ki, mely sárga színre festett gránátalma csokra által tűnt fel. *Tóth János* állította ki. Egy ennél is régibb (1667-ből) származó cserépkorsó *gr. Wilczek Vilmos* gyűjteményéből. A legyezők közül, melyekből csinos sorozat volt látható, felemlíthetem *Sembery Imrénéjét*, gazdag és ízléses aranyozása és *Klauzer Georgine*-ét csinos kínai mintái miatt.

KÉKMÁZAS KORSÓ 1704-BŐL.
Tóth János tulajdona.

Három kiváló nevezetessége volt még ennek a történeti kiállításnak, amiről mint kimagasló tárgyakról kell megemlékezniem.

Az egyik a *palásthi-i sírlelet*, mely úgy látszik, hajdan egy férfi és nő ruhamaradványait képezték. Áll egy nemez-süvegből, egy aranyhímzetű főkötőből, aranycsipkék marad-

ványaiból. A XVII. század végéről valók e tárgyak, melyek a múlt évben a palásthi-i templom talaja alatt levő kriptából ásattak ki és *Varju Sándor* rk. plébános által küldettek be a kiállításra.

A másik igen értékes tárgy a *Rosznáky Jenőné* tulajdonát képező párnahaj 1740-ből, gazdag ezüst- és vörös-selyem hímzéssel borítva. A magyar zamatú rajz és mesteri női kézimunka ennek az iparművészetileg becses tárgynak az enemű emlékek közt előkelő helyet biztosít.

Végül a *Sághy Benőné* által kiállított régi csipkemustrák (3 db) változatos és dús mintáinál fogva szintén méltánylásra tarthatnak igényt.

Arról csak a teljesség kedvéért és futólag emlékezem meg, hogy a legújabb korból számos díszalbum és a szabadságharcra vonatkozó különböző emlékcsoport, történeti irat és nyomtatvány volt bemutatva, köztük több tárgy, mely helyi érdekét meghaladva, általános történeti szempontból is említést érdemel.

Eljutottam cikkem befejezéséhez, melyben rövid beszámolót ígértem Hontvármegye történelmi kiállításáról. Mint ismertetéséből kitűnik, a túlnyomólag történeti, egyébként becses anyag mellett, nem sokat találtam, ami iparművészeti szempontból kiemelhető volna. Tollamat azonban nem tehetem anélkül le, hogy néhány sort ne szenteljek a kiállítás keretén kívül állott azon anyagnak,

mely az ipolysági vármegyeház egyik szobáskájában, a kiállítás tőszomszédságában és egész tartama alatt a látogató közönség számára megtekinthető volt, értem a *megyei néprajzi hímzések* választékos csoportját.

Hontvármegye területén több helyütt, különösen *Korpona* környékén, a hímző háziipar gyakorlata még nemcsak hogy ki nem veszett, hanem elég sok családot foglalkoztat. Különösen szépen dolgoznak *Csábrág-Várbókon*, *Felső- és Alsó-Legénden* (előbbi neve *Mladonya*), *Szelencen* és *Bozókon*. Figyelmet érdemlő hímzések kerülnek ki *Szenavárról* (Szenograd), *Csákócról* (Czakóc), *Unyadról* (Unyatin), *Alsó- és Felső-Alsókról*, *Lászlódról* (Laczkó), *Alsó- és Felső-Bágyonról*, *Terpényről* és *Litvárról*, valamint az ipolysági járásban fekvő *Alsó-Rakoncáról* is.

Végignéztam a még együtt levő hímzéseket és vert csipkéket s ezek alapján elmondhatom, hogy Hontvármegye területén a tipikus és egészséges ősi háziiparnak ma még oly felkarolásra méltó gyakorlata van, mely nemcsak etnográfiai, hanem nemzetgazdasági szempontból is megérdemli az arra hivatottak figyelmét.

Sok színű gyapjú és selyemszálakkal hímzett ingek, főkötők, kendők, abroszok és betétül szolgáló sávok, asztalfutók és milieu-k, tálcakendők, törülközők stb. készülnek immár megrendelésre is.

Folyó évi januárhótól kezdve a vármegye központjában, Ipolyságon kezelik a megrendelések átvételét és közvetítik a közönség számára a népipari termékeket. Kiváló dicséret illeti *Kögl Mariska* korponai községi leányiskolai igazgatónő buzgóságát, aki a népipari hímzés és csipkeverés ügyére figyelmét kiterjesztette. A megyei központ immár összeköttetésbe lépett az *orsz. kereskedelmi múzeum* igazgatóságával, melynek révén egyes darabok már Londonig utat találtak.

ÓLOMMÁZAS KORSÓ 1667-BŐL.
Gróf Wilczek János tulajdona.

A megyei központ szerzi be és osztja szét a munkás kezek között a vásznat és varróselymet, valamint szolgál mintákkal is jobbára a kereskedelemügyi minister kiadásában megjelenő magyar „*Mintalapok*“-ból. Értesülésem szerint, a zsubrikolt munkák most a legkedveltebbek; kivált a külföld számára készítenek ilyeneket.

Nem mulasztottam el figyelmeztetni az illetékes köröket, akik buzgósággal karolták fel a megye népiparát, hogy a minták szolgáltatásában kiváló körültekintéssel kell eljárniok. Mindenekelőtt az ősi mustrák eredetisége megőrizendő s a világerő sem mételezendő meg, vagy épen cserélendő fel külföldi motivumokkal. A meglevő egészséges alapot kell fejleszteni iparművészeti irányban oly módon, mint ezt *Izabella* főhercegasszony cselekszi Pozsonyvármegyében nagy sikerrel.

Célirányos lenne a vármegye székhelyén legközelebb egy tisztán etnográfiai kiállítást rendezni a népipari termékekből s a különböző vidékeken ma még meglevő jellemző motivumokat egybegyűjteni. Egy ily speciális kiállítás nyújthatna az intező és érdeklődő körök részére teljes áttekintést az anyagról, mely – mint fönnebb említettem – igen alkalmas a továbbfejlesztésre.

E sorok írójának meggyőződése, hogy a hontvármegyei hímző- és csipkeverő házi ipart, a fokozott érdeklődés ébrentartásával, aránylag csekély fáradtság mellett, nemcsak virágzóvá lehet tenni, hanem a nép oly kereseti forrásává is, mely nemzetgazdasági szempontból számot tevő lesz.

Hontvármegye történeti és régészeti emlékeinek felkutatása, a most rendezett kiállítás alapján csinos vidéki múzeumot és könyvtárat foghat eredményezni: az etnográfiai emlékek egybegyűjtése azonban ennél is többet, a fejlesztésre alkalmas népiparnak fog folytonos táplálékot nyújtani. A megindult mozgalom, amíg egészséges és *nemzeti* medrében marad, rövid idő alatt közfigyelem tárgya lesz s ki fogja érdemelni úgy a nagyközönség, mint a kormány támogatását.

Zebegegy (Hontmegye), 1898. szeptember 9.

Dr. Czobor Béla.

***

II. A kassai amateur kiállítás.

Abaúj, Sáros- és Szepesmegyének amatőrjei és dilettánsai rendezték azt az érdekes kiállítást, mely június havában a kassai új elemi népiskola-épületnek hét termét s valamennyi folyosóit megtöltötte.

A kiállítás védnöke s legkiválóbb kiállítója, Kassa nagytudományú püspöke, Bubics Zsigmond volt, ki maga köré gyűjtött egy lelkes csapat műkedvelőt, hogy megvalósítsa ezt a maga nemében első vidéki kiállítást Magyarországon.

A kiállítás tizenkét csoportra oszlott. Nem számítva a vadászati trofeák, olaj- és aquarell festmények s a fényképek csoportját, – a kiállított tárgyak túlnyomó része a művészi ipar körébe tartozott. Így az arany- és ezüst hímzések, tűfestések s egyéb női kézi munkák, a dilettánsok által készített fafestések – és égetések, faragványok, mintázatok, festett és égetett bőrmunkák, porcellán-majolika és üvegfestészeti munkák, továbbá az amatőr gyűjtők kollekcói, élükön Bubics Zsigmond püspöknek egy egész termet elfoglaló nagybecsű gyűjteményével, mindezekben a csoportokban az iparművészet barátai sok érdekes s tanulságos nézni valót találtak.

Különös fontosságot tulajdonítok a *dilettánsok* kiállításának. Nem mintha a most bemutatott tárgyak egészen kielégíthették volna a magasabb igényeket. Korántsem. Sőt megvallom, hogy több jó dolgot vártam, mint a mennyi a sok gyermekes, gyarló munka között akadt. De tudom, hogy ezuttal jobbára minden útbaigazítás nélkül készült

kísérletekkel álltunk szemben s hogy a kiállítás rendezősége befogadott mindent, a mit beküldtek.

Aranyossy Lászlóné tulajdona.

ÉJJEI SZEKRÉNY, ARANYOZOTT RÉSZLETEKKEL. EMPIRE.

levőleg a művészet és iparművészet leglelkesebb barátai s annak buzgó apostolai, magának a művészetnek és a művészi iparnak csak hasznára vannak és annak fellendülését minden irányban elősegítik, ép úgy mint a zeneművészetnél, a hol a dilettánsok a zenei remekműveknek terjesztői s a hangversenyek és operai előadások leghívebb látogatói.

Ezért örömmel üdvözlünk minden olyan mozgalmat, mely a díszítő művészetekkel való foglalkozást propagálja s e téren az egészséges dilettantizmus terjedését elősegíti. Külföldön már régóta felismerték ennek a nagy fontosságát s jó befolyását a művészetekre.

Kívánatos azonban, hogy a jövőben rendezendő dilettáns-kiállításon csak az olyan munka kerülhessen a nézők elé, melyen készítőjének ügyessége mellett annak jó ízlése is nyilvánul. De a fölvételnél való kiselejtezésen kívül még más módját is kellene találni a tárgyilagos s jóakaró bírálat megejtésének, a melyből a dilettáns tanulhasson, mely figyelmezteti tévedéseire s esetleg neki útmutatást is adjon.

De most is, a mikor az első alkalom megvolt az összehasonlításra, sok tanulsággal járt a kiállítás a dilettánsokra nézve s a mi a fő, buzdítólag hatott nemcsak magukra a kiállítókra, hanem oly körökre is, a melyek addig a művészkedést semmiféle módon nem gyakorolták. És ha egyéb eredménye nem lett volna a kiállításnak, ezzel a sikerrel is meg lehetnének elégedve a rendezők. Mert a dilettánsok, a kik tudva-

Bécsi munka.

Özv. Feigl Gyula tulajdona.

EZÜST KÁVÉS KANNA.

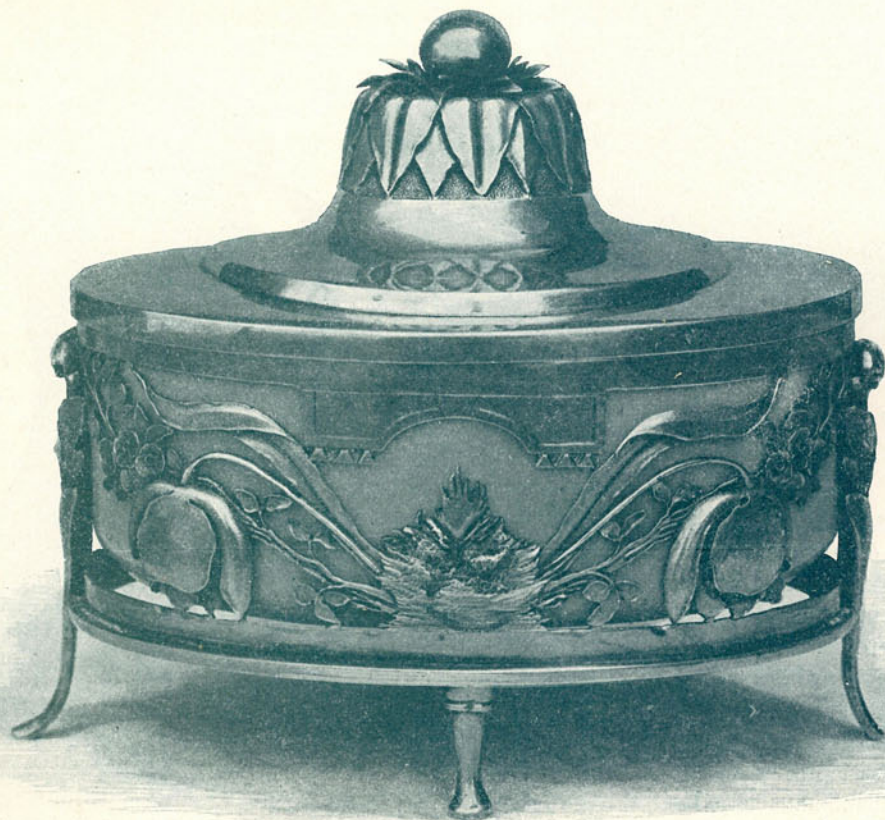
Ezért egyes városokban, mint pl. Londonban Home Arts and Industries Association, Hamburgban a Vereinigung der Kunstfreunde, stb. külön egyesületek alakultak, melyeknek az a céljuk, hogy a művelt közönséget, első sorban pedig a nőket, a díszítő művészetekkel való foglalkozásra buzdítsák. Hamburgban maga az iparművészeti múzeum igazgatója állott a mozgalom élére, s a múzeum kiállítási termei időnkint megtelnek a dilettánsok munkáival. Kezdetben ott is, mint most Kassán, sok gyarló tárgy akadt a kiállított holmi között. De ezeket mindinkább kiselejtezték úgy, hogy a dilettáns kiállítások színvonala mindinkább emelkedett s ma már ott nem látjuk azokat a furcsaságokat, melyek mosolyra vagy szájalomra indítják a nézőt.

A kassai dilettáns csoport – mint már említettem – még igen vegyes érzelmeket keltett. Volt ott elég meglepően jó, csinos munka, mely akármely előkelő ízléssel berendezett intériurnak dísze lehetne, – de viszont volt több, alapjában elhibázott tárgy s határozottan ízléstelen munka is. Így föltétlen dicséret illeti Aranyossy Lászlóné, Benczúr Gézáné, Benczúr Gizella, Schwarcz Irén és Lukács János munkáit, kik helyes érzéssel díszítették csinos bőrmunkáikat, festett és égetett ládikáikat és majolika-edényeiket.

A díszítmény megfelelt a tárgy rendeltetésének és az anyagnak, a melylyel dolgoznak, de megfelelt készítőjének rajzbeli és technikai képzettségének is. Utóbbi pedig az, a mit leggyakrabban szem elől tévesztenek a dilettánsok, mert jobbára oly feladatokra vállalkoznak, a melyek túlhaladják képességüket.

* * *

Gy. K.

XVIII. század végéről.

Bernolák Karolin tulajdona.

CUKORTARTÓ, KÉK ÜVEGBŐL, EZÜST FOGLALVÁNYBAN.

A kiállításnak „*Amateur-gyűjtők gyűjteményei*” című retrospektív osztálya két termet foglalt el. Az egyiket, a „Bubics-termet” az ép oly finom ízlésű, mint hazafias és szeretetreméltó kassai püspöknek kollekciója egymaga töltötte meg. A többi 41 kiállító összesen 270 darabot küldött volt be, a mely a másik termet foglalta el. A keleti tárgyak közé is jutott néhány érdekes régi magyar emlék. Csak egy kiállítót kerestünk hiába: Kassa városát, melyre pedig szintén árasztott fényt e kiállítás. Nélkülöztük a tulajdonában lévő remek, középkori egyházi szerelvényeket, miseruhákat, kelyheket stb., szóval azt a szép sorozatot, mely méltó feltűnést keltett annak idejében Párisban, majd utóbb az ezredéves kiállításon. Nem tudom, hogyan határozta meg a rendező bizottság a kiállítás keretét s talán azt találta, hogy a város nem foglalható az „amateur” fogalma alá.

Az említett régészeti osztálynak legfőbb érdeme, a tetszetős rendezéstől eltekintve, az volt, hogy egyfelől tanubizonyságot szolgáltatott a kegyeletről, mely az odavaló családok kebelében él az őseiktől öröklött tárgyak irányában s azt bizonyára még növelni fogja, másfelől, hogy felszínre hozta a kassai modern gyűjtőket, a mivel a megnyugvás egy neme jár, mert láttuk, hogy vannak ott is lelkes emberek, kik öröködnék a felett, hogy a múlt művészet maradványai el ne kallódjanak s el ne hurcoltassanak. Persze a régiség kereskedők lelkiismeretlenségének is akadtunk nyomára, kik minden áron üzletet akarnak csinálni, s nem átalják, hogy visszaéljenek a vevők jóhiszeműségével.

Bubics Zsigmond püspök gyűjteménye elől járt, úgy a tárgyak gondos megválogatásánál, mint értékénél fogva; de a tárgyak nagy száma miatt is: ismertetéséről ezuttal a rendelkezésemre álló hely szűke miatt, el kell tekintenem. Csak mellesleg szeretném megjegyezni, hogy saját miniatüre-szerű tanulmányai: gyümölcsök, virágok stb. valódi művészi tehetséget árultak el.

Több kiváló tárgynak fényképét sikerült megszereznem a múzeumunk számára, Lévay István polg. és felsőbb kereskedelmi iskola-igazgatója szívességéből, a ki maga készítette a felvételeket. Ezek nyomán készült az itt bemutatott néhány tárgy reprodukciója is.

Kívánatos, hogy a kassaiak szép példája számos utánczóra akadjon hazánkban. Ez lesz a legalkalmasabb módok egyike arra, hogy lassankint megismerjük az országban rejlő régi művészi anyagot s hogy a szép iránt való érzék állandóan ébren tartassék.

R. J.

***

III. Az ipari szakiskolák rajzainak kiállítása Aradon.

A ki figyelemmel kísérte a hazai iparoktatás fejlődését, tudja, hogy közoktatásunknak ez a nagyfentosságú ága, évek hosszú során át, mostoha megítélésben részesült, s nem tartott lépést a nyugoti kulturállamoknak e téren elért haladásával. Ipari viszonyaink fellendülésének sokáig hiányzott az egészséges talaj, a mely egyedül biztosítja az állandó gyarapodást. Ipari vállalatok nem kaphattak kellően képzett *magyar* erőket, s ennél fogva mindenfelé alkalmazták a külföldről importált személyzetet. Ezért a visszas eljárást még gáncs se illethette őket, mert jobbára kényszerűségből tették ezt.

Mióta azonban kormányköreink megadták az ipari oktatásnak az azt megillető helyet; vezetését és fejlesztését lelkes, erélyes férfiakra bízták: azóta e tekintetben gyökeres változás állott be, úgy, hogy az eddig elért sikerek után immár bizvást tekinthetünk a jövőbe.

A sokáig parlagon maradt terep sok és nehéz munkát adott azoknak, a kik az eddigi mulasztásnak helyreállítására vállalkoztak. De a dícsérendő törekvés, hogy lehetőleg *rövid* idő alatt hazánkban is megteremtsük azokat az intézeteket, a hol intelligens, tehnikailag és elméletileg egyaránt képzett iparosokat nevelhetünk, a legönfeláldozóbb mun-

kasság dacára sem létesíthetett oly tökéletes alkotásokat, mint a milyeneket csak lassú és fokozatos fejlesztés mellett, kipróbált, jeles képzettségű tanerőkkel elérni lehet.

Most tehát, a mikor az alapozás munkája befejezettnek tekinthető, az alkotók helyénvalónak látták, hogy szemlét tartsanak eddigi működésük fölött. Hogy egymás munkáján okuljanak, a tapasztalt hiányokra vagy tévedésekre idejekorán rámutassanak, s együttesen módot találjanak az orvoslásra, s hogy a további áldásos munkálkodásuknak egységes irányát szabatosan megállapítsák.

Ez volt az intenciója annak a négynapos kiállításnak, melyet a kereskedelmi minister utasítására az összes állami ipari szakiskolák szabadkézi és geometriai rajzaiból, f. évi július hó 23., 24., 25. és 26-án Aradon rendeztek.

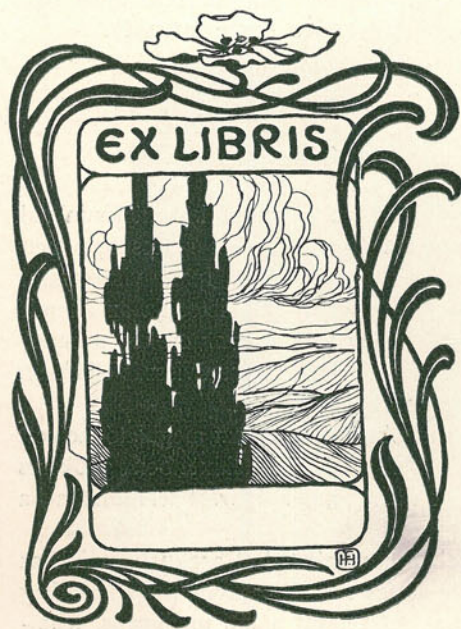
De nem annyira magának a kiállításnak tulajdonítunk oly nagy fontosságot, mint inkább az azzal kapcsolatosan megtartott módszeres értekezleteknek, a melyeken az iparoktatási ministeri biztos vezetése alatt résztvettek az illető iskolák érdekelt tanárai és a budapesti valamint kassai állami felsőbb ipariskola négy tanára is.

Az értekezletek lefolyásáról alább fogunk beszámolni. Most csak azoknak az impreszióknak vázolására szorítkozunk, a melyeket az aradi ipariskola három termét elfoglaló kiállítás reánk tett.

Általában konstatálható, hogy a *geometriai* rajzoknál már inkább meg van az egyöntetűség, mint a szabadkézi rajzoknál. Ennek oka maga az illető tárgynak természetében van, mely kevesebb teret enged a tanár individuális fölfogásának, mert megkíván bizonyos határozott tanmenetet, melytől eltérni alig lehet. Elősegíti az egységes tanítást továbbá több közkezen forgó jó tankönyv, mely nemcsak a tanítás menetét, hanem a tanítás módját is eléggé szabatosan előírja.

A perspektivikus rajzoknál már nagyobb eltérések voltak. Itt a kísérletezés nyomai kétségbevonhatatlanok. Míg ugyanis a legtöbb intézeten és ezek között a szegedi szakiskolán kiváló eredménnyel — a látszattan törvényeinek következetes keresztülvitelével készülnek a perspektivus rajzok, addig más intézetek, mint a homonnai és zalatnai szakiskolák a perspektiva tanításánál a természet utáni felvételeknek adnak elsőséget. A két eljárás helyessége fölött tagadhatatlanul vitatkozni lehet. Iparoktatásunk jelenlegi viszonyai között azonban, a midőn mindenképp az eredményt kell biztosítanunk és kétséges kimenetelű kísérletezésnek ifjainkat ki nem tehetjük. Ha tehát a két eljárás egyesítésére a tanulók hiányos előkészültsége folytán az előfeltételek nincsenek meg, az előbbit tartjuk célra vezetőbbnek, mert utóbbi nemcsak a látszattan törvényeiben való jártasságot, hanem bizonyos kézi ügyességet is feltételez, ez pedig csak kivételesen van meg ezeknél az ifjú és többnyire rendszeres rajzbeli kiképzésben először itt részesülő tanulóknál.

A *szabadkézi* rajzoknál az egyöntetűség csupán a törekvésekben és nagy szorgalomban nyilatkozik meg, mely valamennyi intézet rajzain felfedezhető volt. Különben a rajzok úgy tartalom, mint rajztechnika szempontjából eltérők. A közös jellemvonást, mely ezeken a

Helbing F. rajza.

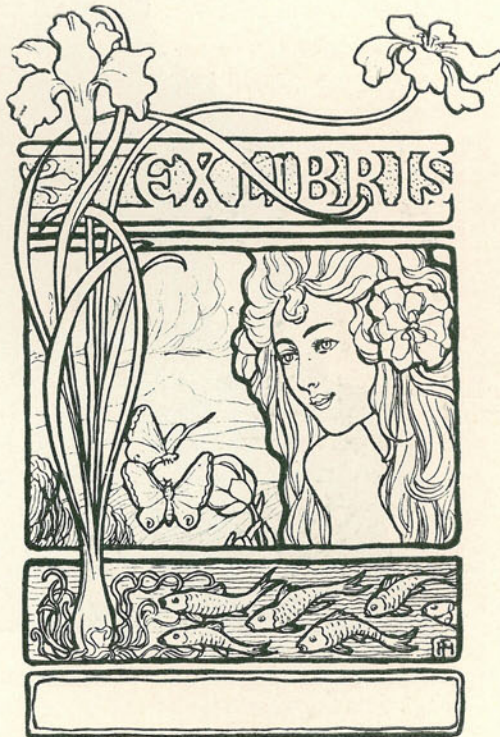
rajzokon mégis végigvonulni látszik, abban van, hogy tanárok a mintákat jobbra az illető szakma köréből választják, a mi általában helyeselhető. De itt óvakodni kell attól, hogy a *szabadkézi* rajz a tulajdonképpeni *szakrajz* körét ne érintse, s ezért csak a szigorúan vett díszítményi részeknek rajzolása helyén való. Ennek szép példáját mutatták a *szegedi* és *zalatnai* szakiskolák kiállítása, ahol valóban ezirányú komoly munkák voltak láthatók. Technikai kivitel és a megválasztott rajzminták helyessége szempontjából kiváltak az *aradi*- és *újpesti* szakiskolák szabadkézi rajzai. A szakiskolákon a szabadkézi rajztanítás alapvető fontosságú – és ehhez képest az itt feldolgozandó anyag oly terjedelmű, hogy azt az ide felvett a legtöbb esetben minden rajzbeli előkészültséget nélkülöző tanuló a kevés pár órában, mely a négy évfolyamban évenként egy-egy hétre esik feldolgozni csak úgy képes, ha a tanító az összes segédeszközök felett rendelkezik és azokat célszerűen felhasználja. A magasabb évfolyambeli tanulóknak itt már nem csak mintát – avagy a természetet lemásolni kell tudniok, hanem némi jártassággal kell bírniok a koncipiálásban, ami már azért is szükséges, mert e nélkül ítéletük és munkájuk nem lesz önálló és öntudatos. Ez irányban a tanulókat pályadíjak kítűzésével kell az egymás közötti nemes versenyre buzdítani – ami viszont feltételezi, hogy minden intézet szakművekkel és mintaszerű tárgyakkal fel legyen szerelve és ezekhez a tanulók könnyen hozzáférhessenek.

Azok a követésre méltó törekvések, amelyek az aradi szakiskolán rendezett rajzkiállításon a rajztanárok részéről megnyilatkoztak és az a messzemenő támogatás, melyben a főhatóság ezeket a nagy fontosságú intézményeket részesíti, biztosítékot nyújtanak arra, hogy az eredmények nem fognak elmaradni.

* * *

A kiállítás alkalmából és ezzel szoros kapcsolatban tartott *rajztanári értekezleten* kizárólag az ipari szakiskolák rajzoktatását érintő módszertani kérdések kerültek tárgyalás alá. A tanácskozások részint egyes speciális kérdéseket fejtegető szakelőadásokon felmerült témákkal, részint a kiállított rajzok elbírálására alakított szűkebb bizottságok jelentéseivel foglalkoztak. Előadásokat tartottak: *Lukács János* kassai felső ipariskolai tanár a *vázlatrajzolásról*, *Jancsó Lajos*, aradi szakiskolai tanár, a *fa- és fémipari szakiskolák rajzoktatásáról*, *Hübner Rezső*, ungvári szakiskolai tanár, a *tömeges rajztanításról*, *Koncz Sándor* szegedi szakiskolai tanár, a *rajzoktatásban követendő módszertani irányelvekről*, *Mendly Károly*, homonnai szakiskolai igazgató, a *stíltannak* a szabadkézi rajz keretében mi módon való *tanításáról*, *Füleki József*, szegedi szakiskolai tanár, a *szabadkézi rajztanítás módszereiről*.

A széles alapon és igen érdekes előadások által provokált vitákban az értekezlet a felvetett valamennyi kérdésben egyetértő határozatokat hozott. Így a vázlatrajzolás az értekezlet valamennyi rajzgyakorlat keretébe felveendőnek tartotta, de csak az esetben, ha a tanulók a rajzolás technikájában és az ábrázoló-mértan elemeiben már jártassággal bírnak.

Helbing F. rajza.

Éppen így határozott a szabadkézi szakrajz tekintetében is, amit az értekezlet az által vélt eredményesen megoldhatónak, hogyminden intézet az általa képviselt iparág körébe tartozó mintaszerű tárgyakból gyűjteménnyel szereltesék fel és az ezeken előforduló részletek ismertetése kapcsán vitessék be a szakszerűség a szabadkézi rajzoktatásba. Kimondta továbbá az értekezlet, hogy a szerkesztő-mértan tanítására egy félév, az ábrázoló-mértan tanítására pedig egy és félév fordítassék és hogy az ábrázoló-mértan tanítása keretében az illető iskola által képviselt iparágba tartozó példák dolgoztassanak ki. Kívánatosnak tartotta az értekezlet egy önálló magyaros felfogású szabadkézi-rajz mintagyűjtemény szerkesztését és egy ábrázoló mértani példatár kiadatását. Füleki József tanár előadása során az értekezlet kimondta, hogy a szegedi szakiskolán tétessék kísérlet a tanulóknak kezdettől fogva a természet után való rajztanítására nézve. A nőipariskolák rajztanításánál az értekezlet a test- és gipsz után való rajzolást mellőzendőnek és csupán a síkékítmények tanítását találta felveendőnek.

Ezek az itt felsorolt határozatok, melyek tüzetes és sokoldalú tárgyalás eredményei gyanánt domborodtak ki az értekezleten, nagy mértékben arra vannak hivatva, hogy az iparoktatási intézetek rajzoktatásának egyöntetűségét fokozzák – és jó részben biztosítsák azt az eredményt, melyet az értekezlet maga elé célul kitűzött, hogy t. i. az iparoktatási intézetekből kikerülő minden tanuló az iparához szükséges rajzbeli ismereteknek és ügyességnek birtokában legyen.

-r-

A m. iparművészeti farsulat tulajdona.

Mintázta Rausch Béla.

ÉNEKLŐ GYERMEKEK.